

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 156/05-5

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 1. júna 2005 predbežne prerokoval sťažnosť R. B. vo veci namietaného porušenia jej základného práva zaručeného v čl. 24 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky nečinnosťou riaditeľky Základnej školy B. v súvislosti so zabezpečovaním výučby predmetu náboženská výchova na Základnej škole B. a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť R. B. o d m i e t a .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 20. apríla 2005 doručená sťažnosť (z 19. apríla 2005) R. B. (ďalej len „sťažovateľka“) vo veci namietaného porušenia jej základného práva zaručeného v čl. 24 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) nečinnosťou riaditeľky Základnej školy B. (ďalej len „riaditeľka základnej školy“) v súvislosti so zabezpečovaním výučby predmetu náboženská výchova na Základnej škole B. (ďalej aj „základná škola“). Sťažovateľka svoju sťažnosť doplnila ďalším podaním z 5. mája 2005 doručeným ústavnému súdu 6. mája 2005.

Sťažovateľka uviedla, že k porušeniu jej základného práva zaručeného v čl. 24 ods. 3 ústavy, podľa ktorého cirkvi a náboženské spoločnosti spravujú svoje záležitosti samy, najmä zriaďujú svoje orgány, ustanovujú svojich duchovných, zabezpečujú vyučovanie náboženstva a zakladajú rehoľné a iné cirkevné inštitúcie nezávisle od štátnych orgánov, došlo nečinnosťou riaditeľky základnej školy, ktorá 1. júla 2002 odmietla predĺžiť katechétku farnosti M. K. pracovnú zmluvu, na základe ktorej vyučovala na základnej škole predmet náboženská výchova, čím „bráni možnosti zabezpečiť vyučovanie náboženstva podľa potrieb sťažovateľa“.

Sťažovateľka tvrdí, že: *«Vyučovanie náboženstva na škole bez organického spojenia s cirkvou je nezmysel. Sťažovateľ sa domnieva, že porušenie práv a slobôd vzniklo nečinnosťou riaditeľky školy a Ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal. Vo veci Ústavný súd SR konal (...) odmietnutím sťažnosti pre oneskorenosť a neopodstatnenosť. Táto sťažnosť smeruje na nečinnosť, odstraňuje dôvod oneskorenosti a tým aj zakladá nový pohľad na opodstatnenosť. (...) Doteraz dotknuté štátne orgány a tým aj uznesenie Ústavného súdu (...), vidia zjavnú neopodstatnenosť v tom, že riaditeľka školy má právo rozhodnúť koho prijme do zamestnania, alebo neprijme, a tým vlastne nie cirkev, ale škola zabezpečuje vyučovanie náboženstva. Takéto tvrdenie je zjavne v rozpore s Ústavou SR a týmto sa domáham aby Ústavný súd, prípadne vo svojom pléne, zmenil takéto tvrdenie a vydal toto uznesenie :*

Nečinnosťou riaditeľky Základnej školy v B. je porušené základné ústavné právo cirkvi garantované v Ústave SR v čl. 24 ods. 3, „nezávisle od štátnych orgánov“ zabezpečiť výučbu náboženstva. Ústavný súd SR prikazuje riaditeľke Základnej školy v B., aby vo veci konala.»

V podaní z 5. mája 2005 doplnila sťažovateľka svoju argumentáciu: *„Doterajšie konanie pred Ústavným súdom ma odmieta zdôvodnením, ktoré nie je v súlade jednak s Ústavou SR ale aj s Listinou základných práv a slobôd. Ústavný súd priznáva cirkvi právo zabezpečovať náboženstvo iba na cirkevných školách, nie však na štátnych. Toto tvrdenie je v rozpore so zákonom č. 23/91 Z. z. čl. 16 ods. 3, ktorý hovorí: Zákon ustanoví podmienky vyučovania náboženstva na štátnych školách. Z iných ustanovení tohto zákona je zrejmé, že*

tu ide o právo cirkvi slobodne vyučovať náboženstvo aj na štátnych školách bez akéhokoľvek obmedzovania, pokiaľ sú splnené zákonom stanovené podmienky.

Toto právo slobodne vyučovať náboženstvo je plne zabezpečené iba vtedy, keď cirkev môže slobodne rozhodovať o tom, kto zákonné podmienky spĺňa bez poručníctva štátneho orgánu, akým je riaditeľka školy, pravda s patričnou zodpovednosťou voči zákonu.“

II.

1. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy rozhoduje ústavný súd o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) sťažnosť predbežne prerokoval na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti sťažovateľky a ďalších účastníkov konania.

Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na ktorých prerokovanie nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

2. Ako vyplýva z argumentácie samotnej sťažovateľky ústavný súd už rozhodoval vo veci namietaného porušenia jej základného práva zaručeného v čl. 24 ods. 3 ústavy postupom riaditeľky základnej školy spočívajúcim v nepredĺžení pracovnej zmluvy

katechétku farnosti v súvislosti so zabezpečením výučby predmetu náboženská výchova na Základnej škole B., a to na základe jej sťažnosti zo 7. júla 2004 doručenej ústavnému súdu 12. júla 2004.

Sťažovateľka v sťažnosti zo 7. júla 2004 uviedla, že k porušeniu jej základného práva zaručeného v čl. 24 ods. 3 ústavy došlo postupom riaditeľky základnej školy, ktorá odmietla predĺžiť katechétku farnosti M. K. pracovnú zmluvu, na základe ktorej vyučovala na základnej škole predmet náboženská výchova, s odôvodnením, že menovaná nespĺňa kvalifikačné predpoklady pre výučbu uvedeného predmetu, a to aj napriek tomu, že Okresný úrad M. udelil 25. marca 2002 M. K. výnimku z vysokoškolského vzdelania podľa § 5 ods. 7 písm. e) nariadenia vlády Slovenskej republiky č. 249/1992 Zb. o platových pomeroch zamestnancov v rozpočtových a v niektorých ďalších organizáciách a orgánoch v znení neskorších predpisov.

Svoje rozhodnutie nepredĺžiť katechétku farnosti M. K. pracovnú zmluvu, na základe ktorej vyučovala na Základnej škole B. predmet náboženská výchova, oznámila riaditeľka základnej školy menovanej listom z 1. júla 2002. V uvedenom liste, ktorého kópiu predložila sťažovateľka ústavnému súdu v prílohe svojej sťažnosti zo 7. júla 2004, sa uvádza: *„Dňa 28. 06. 2002 sme dostali Vašu žiadosť o zmenu pracovnej zmluvy. Vašej žiadosti nemôžeme vyhovieť, pretože nespĺňate kvalifikačné predpoklady a to – vysokoškolské vzdelanie učiteľského smeru a príslušného predmetu ktorý chcete vyučovať – teda Náboženskú výchovu.*

(...)

Základná škola B. od 01. 04. 2002 na základe ustanovenia § 5 ods. 1 zákona SNR č. 542/1990 Zb. o štátnej správe v školstve a v školskej samospráve v znení neskorších predpisov sa stala právnym subjektom. Prechodom na právny subjekt uznala všetky záväzky predchádzajúceho zamestnávateľa OÚ M. Medzi inými sme uznali aj zmluvu uzatvorenú do 30. 06. 2002 s Vami i udelenie výnimky zo vzdelania, ktorá Vám platí dovtedy kým platí Vaša pracovná zmluva.

Od 01. 04. 2002 prijímanie nových zamestnancov sa riadi podľa zákona o verejnej službe SNR 313/2001 Zb. Podľa § 2 odst. 1 písm. c, a odst. 3 písm. b, nespĺňate kvalifikačné predpoklady. Zákon nepozná výnimku.

Riaditeľstvo ZŠ B. má veľký záujem aby všetci pracovníci mali požadované odborné vzdelanie. Táto podmienka platí aj pri uzatváraní aj pri predlžovaní pracovnej zmluvy.“

V tejto súvislosti sťažovateľka vo svojej sťažnosti zo 7. júla 2004 namietala: „(...) týmto konaním riaditeľky Základnej školy v B. PaedDr. V. V. bolo porušené (...) ústavné právo zakotvené v čl. 24 ods. 3 Ústavy SR. Cirkvi a náboženské spoločnosti spravujú svoje záležitosti samy, najmä zriaďujú svoje orgány, ustanovujú svojich duchovných, zabezpečujú vyučovanie náboženstva a zakladajú rehoľné a iné cirkevné inštitúcie nezávisle od štátnych orgánov t. j. bez ich rozhodovania alebo ingerencie môžu zabezpečovať výučbu náboženstva.

Sťažovateľ, aby zabezpečil vyučovanie náboženstva na Základnej škole v B. musel sám dp. A. Z., farár začať vyučovať náboženstvo na škole.

Podľa platnej legislatívy SR štát hospodársky zabezpečuje činnosť cirkvi. Do toho patrí aj finančné zabezpečenie učiteľov náboženstva. Škola má skúmať kvalifikačné predpoklady, pričom stanovisko cirkvi kto tieto predpoklady spĺňa by malo byť záväzné, za účelom finančného ohodnotenia učiteľa náboženstva.“

Na základe uvedených skutočností sťažovateľka žiadala, aby ústavný súd svojím rozhodnutím vyslovil, že postupom riaditeľky základnej školy bolo porušené jej základné právo zabezpečiť výučbu náboženstva nezávisle od štátnych orgánov garantované v čl. 24 ods. 3 ústavy.

Ústavný súd sťažnosť zo 7. júla 2004 odmietol pri predbežnom prerokovaní 7. októbra 2004 uznesením č. k. III. ÚS 292/04-6 z dôvodu zjavnej neopodstatnenosti a pre oneskorenosť.

K záveru o zjavnej neopodstatnenosti uvedenej sťažnosti dospel ústavný súd na základe skutočnosti, že čl. 24 ods. 3 ústavy predstavuje ústavnú garanciu inštitucionálnej

nezávislosti cirkví a náboženských spoločností od ingerencie štátnych orgánov v otázkach duchovného a vnútrocirkevného života.

Účelom takto ústavne vymedzenej nezávislosti cirkví a náboženských spoločností je garantovať inštitucionálne podmienky pre reálne uplatnenie základného práva na slobodu vyznania a viery, ako aj základného práva slobodne prejavovať svoje náboženstvo alebo vieru (čl. 24 ods. 1 a 2 ústavy).

Z čl. 24 ods. 3 ústavy však nemožno vyvodzovať, že poverenie na výučbu náboženstva (náboženskej výchovy) vydané príslušnou cirkevnou vrchnosťou konkrétnej osobe vylučuje oprávnenie riaditeľa školy posúdiť, či uvedená osoba spĺňa ďalšie zákonom ustanovené predpoklady pre výkon práce (vrátane odbornej a pedagogickej spôsobilosti) podľa právnych predpisov Slovenskej republiky, a v rozsahu oprávnení vyplývajúcich mu z príslušných (najmä pracovnoprávných) predpisov rozhodnúť o uzavretí, zmene, prípadne skončení pracovného pomeru s takouto osobou. Výkon uvedeného oprávnenia riaditeľa školy nemožno považovať za mocenský zásah štátu do autonómneho postavenia cirkvi alebo náboženskej spoločnosti.

Rozhodnutím riaditeľky školy o nepredĺžení doby, na ktorú bola uzavretá pracovná zmluva s konkrétnou osobou - učiteľkou náboženskej výchovy, nemohlo preto v danom prípade dôjsť k porušeniu čl. 24 ods. 3 ústavy, najmä ak z okolností prípadu vyplýva, že výučba náboženskej výchovy na danej škole mohla byť zabezpečená inou osobou (duchovným) danej cirkvi.

Uvedený právny názor ústavný súd potvrdil aj v rozhodnutí č. k. III. ÚS 361/04-8 z 1. decembra 2004, ktorým ako zjavne neopodstatnenú a oneskorene podanú odmietol ďalšiu sťažnosť sťažovateľky zo 4. novembra 2004 (doručenú 5. novembra 2004), ktorou namietala porušenie svojho základného práva podľa čl. 24 ods. 3 ústavy postupom riaditeľky základnej školy a jej rozhodnutím z 1. júla 2002 nepredĺžiť pracovnú zmluvu katechétky farnosti v súvislosti so zabezpečovaním výučby náboženskej výchovy na

Základnej škole B., ako aj následným rozhodnutím Inšpektorátu práce K. (ďalej len „inšpektorát práce“) z 26. januára 2004.

Podľa sťažovateľky riaditeľka základnej školy znemožnila svojím postupom zabezpečenie vyučovania náboženstva na predmetnej škole podľa jej potrieb, čím bolo porušené jej základné právo zakotvené v čl. 24 ods. 3 ústavy. Inšpektorát práce v jeho odpovedi na podnet sťažovateľky, ktorý mu bol postúpený Krajskou prokuratúrou v Košiciach, uviedol, že na základe vykonanej previerky zistil, že zamestnávateľ (základná škola) pri neuzatvorení pracovného pomeru s katechétkou M. K. postupoval v súlade s platnými právnymi predpismi.

Ústavný súd okrem iného potvrdil svoj právny názor, že čl. 24 ods. 3 ústavy nezbavuje cirkvi a náboženské spoločnosti povinnosti zachovávať pri všetkých svojich činnostiach vrátane činností vymenovaných v čl. 24 ods. 3 ústavy celý právny poriadok Slovenskej republiky (III. ÚS 64/00, III. ÚS 292/04).

V zmysle § 7 ods. 3 zákona č. 308/1991 Zb. o slobode náboženskej viery a postavení cirkví a náboženských spoločností v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o cirkvách“) cirkevné právo žiadnej cirkvi nie je súčasťou právneho poriadku Slovenskej republiky, ale je súborom vnútorných predpisov cirkvi alebo náboženskej spoločnosti.

Podľa § 5 ods. 2 a § 7 ods. 3 zákona o cirkvách cirkvi a náboženské spoločnosti ustanovujú, predkladajú i odvolávajú osoby vykonávajúce duchovenskú činnosť podľa svojich vnútorných predpisov a bez ingerencie štátnych orgánov. Ak sa však duchovenská činnosť vykonáva v rámci právneho vzťahu, tak sa takýto pracovnoprávny, obdobný alebo občianskoprávny vzťah riadi príslušnými predpismi právneho poriadku Slovenskej republiky a vnútorné predpisy cirkví a náboženských spoločností sa uplatnia iba v jeho rámci.

Tento záver možno vyvodit', aj pokiaľ ide o činnosť cirkví a náboženských spoločností v oblasti služieb realizovaných vo verejnom záujme vrátane výučby

náboženstva (náboženskej výchovy) na základných a stredných školách, ktorých zriaďovateľom nie je cirkev alebo náboženská spoločnosť.

Ústavný súd konštatoval, že nezistil príčinnú súvislosť medzi namietaným porušením čl. 24 ods. 3 ústavy a rozhodnutím riaditeľky základnej školy z 1. júla 2002, ako ani inšpektorátu práce z 26. januára 2004.

Sťažovateľka sa obrátila na ústavný súd ďalšou sťažnosťou z 3. februára 2005 doručenou ústavnému súdu v ten istý deň. Ústavný súd sťažnosť odmietol uznesením č. k. I. ÚS 37/05-6 z 10. marca 2005 pre neprípustnosť s poukazom na rozhodnutie č. k. III. ÚS 361/04-8 z 1. decembra 2004. V tejto súvislosti uviedol, že rozhodnutie o odmietnutí návrhu na začatie konania pre zjavnú neopodstatnenosť nemožno považovať za rozhodnutie „o podmienkach konania“, ktoré má na mysli ustanovenie § 24 zákona o ústavnom súde, podľa ktorého návrh nie je prípustný, ak sa týka veci, o ktorej ústavný súd už rozhodol, okrem prípadov, v ktorých sa rozhodovalo len o podmienkach konania, ak v ďalšom návrhu už podmienky konania boli splnené. Nejde o podmienku konania, ktorú možno dodatočne splniť v ďalšom návrhu, resp. sťažnosti, ktorými sa napáda rovnaký postup a rovnaké rozhodnutie, aké boli napadnuté v predchádzajúcej sťažnosti, ktorá bola odmietnutá ako zjavne neopodstatnená a oneskorene podaná.

3. Predmetom sťažnosti sťažovateľky z 19. apríla 2005 je námietka, že *«nečinnosťou riaditeľky Základnej školy v B. je porušené základné ústavné právo cirkvi garantované v Ústave SR v čl. 24 ods. 3, „nezávisle od štátnych orgánov“ zabezpečiť výučbu náboženstva»*.

Z porovnania obsahu terajšej sťažnosti s obsahom sťažností sťažovateľky vo veciach sp. zn. III. ÚS 292/04, III. ÚS 361/04 a I. ÚS 37/05 nevyplývajú také skutočnosti, ktoré by odôvodňovali záver, že nejde o totožné veci. Predchádzajúce sťažnosti sú založené na tých istých skutkových a právnych skutočnostiach relevantných z hľadiska posudzovaného prípadu a týkajú sa tých istých subjektov (sťažovateľky a riaditeľky základnej školy).

Predchádzajúce sťažnosti smerovali síce výslovne proti postupu a rozhodnutiu riaditeľky základnej školy, ktorá 1. júla 2002 odmietla predĺžiť katechétku farnosti M. K. pracovnú zmluvu, na základe ktorej vyučovala na základnej škole predmet náboženská výchova, avšak sťažnosť sťažovateľky z 19. apríla 2005 neuvádza v tejto súvislosti žiadne nové skutočnosti, iba označuje odmietnutie predĺženia doby, na ktorú bola uzavretá pracovná zmluva s pani M. K., za nečinnosť.

V tomto rozsahu sa sťažovateľka obrátila na ústavný súd s vecou, o ktorej ústavný súd už rozhodol, preto bolo potrebné jej sťažnosť v tejto časti po predbežnom prerokovaní odmietnuť podľa § 25 ods. 2 v spojení s § 24 zákona o ústavnom súde z dôvodu neprípustnosti.

Pokiaľ ide o prípadnú námietku porušenia čl. 24 ods. 3 ústavy nečinnosťou riaditeľky základnej školy po 1. júli 2002, ktorá by mohla spočívať v zotrvávaní riaditeľky základnej školy na stanovisku vyjadrenom v liste z 1. júla 2002, neobsahuje sťažnosť z 19. apríla 2005 žiadne nové právne významné skutočnosti, z ktorých by vyplývala možnosť porušenia čl. 24 ods. 3 ústavy vo vzťahu k sťažovateľke.

Sťažovateľka sa totiž nemôže s úspechom domáhať vyslovenia porušenia svojich základných práv udržiavaním protiústavného stavu v dôsledku nečinnosti toho, proti komu sťažnosť smeruje, ak v predchádzajúcom konaní dospel ústavný súd k záveru, že konanie resp. rozhodnutie odporcu, ktorým bol uvedený stav nastolený, nemožno považovať za zásah do jej základných práv a v dôsledku uvedeného, pokiaľ nedošlo k zmene právne významných skutočností, nemožno ani nastolený právny stav považovať za protiústavný.

Podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu o zjavnej neopodstatnenosti návrhu možno hovoriť vtedy, keď namietaným postupom orgánu verejnej moci nemohlo vôbec dôjsť k porušeniu toho základného práva alebo slobody, ktoré sťažovateľ označil, či už pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi označeným postupom orgánu verejnej moci a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých sa namietalo, prípadne z iných dôvodov (I. ÚS 66/98), inými slovami, ak sťažovateľ namietne také porušenie základného

práva alebo slobody, ktoré podľa okolností prípadu očividne nemohlo nastať (primerane II. ÚS 70/99).

Z týchto dôvodov ústavný súd podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde odmietol sťažnosť aj v tejto časti ako zjavne neopodstatnenú.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 1. júna 2005